

Jakub Kosek

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID 0000-0001-7664-4599

„Piosenka jest dobra na wszystko”.**Wokół serii wydawniczej Głośne Pióra
(Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie)**

Głośne Pióra to tytuł akademickiej serii wydawniczej, zainicjowanej w 2020 roku opublikowaniem przez prof. Adama Regiewicza monografii autorskiej o tym samym tytule w wydawnictwie naukowym Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie. Podtytuł pracy: *Obecność muzyki popularnej we współczesnej literaturze polskiej*, celnie wskazuje zakres problematyczny i obszar badawczy książki. Tematyka opracowania wpisuje się zatem nie tylko w spektrum badań literaturoznawczych, ale także kulturoznawczych i – co szczególnie ważne – muzykoznawczych, czyli studiów znanych w tradycji anglosaskiej jako *popular music studies*.

Badania nad związkami muzyki i literatury mają już oczywiście interesującą historię. W rodzimych opracowaniach podejmujących zagadnienia muzyki w literaturze i muzyczności dzieł literackich najczęściej przywoływane są znakomite opracowania teoretyka literatury i komparatysty Andrzeja Hejmeja (2002, 2008, 2012). Obszarem badawczym, o którym w perspektywie serii Głośne Pióra warto szczególnie pamiętać, są posiadające już inspirującą tradycję, choć w Polsce ciągle jeszcze się rozwijające *song studies*. Wspomnieć w tym kontekście należy o klasycznej monografii Anny Barańczak *Słowo w piosence. Poetyka współczesnej piosenki estradowej* (1983), ale także między innymi o takich pracach jak: *Piosenka w poezji pokolenia ery transformacji 1984–2009* Piotra Łuszczkiewicza (2009), *Poezja w piosence: od Tuwima do Świetlickiego* Michała Traczyka (2009), *Apologia piosenki: studia z historii gatunku* Joanny Maleszyńskiej (2013), *W szarej sukience? Autorki i wokalistki w poszukiwaniu tożsamości* Izoldy Kiec (2013), *Polska piosenka pop jako tekst w tekście kultury. Na przykładach z pierwszej dekady XXI wieku* Piotra Pierzchały (2016), *Nowe słowa w piosence. Źródła. Rozlewiska* pod redakcją Magdaleny Budzyńskiej-Łazarewicz i Krzysztofa Gajdy (2017), *Szarpidruty i poeci: piosenka wobec przemian społecznych i kulturowych ostatnich dekad* Krzysztofa Gajdy (2017), *Dźwięki w słowach, słowa na tle dźwięków: o korelacjach akustyczno-tekstowych w literaturze i muzyce* Marka Kurkiewicza (2019), *Polska w piosence (1989–2019)* pod redakcją Krzysztofa Gajdy i Małgorzaty Chrzęstowskiej (2020) czy o pracach Pawła

Tańskiego – *Nowe sytuacje polskiego rocka. Teksty, głosy, interpretacje* (2016) oraz *Głosy i performanse tekstów. Literatura – piosenki – ciało* (2021).

W ciągu ostatnich dwu lat w serii Głośne Pióra ukazały się, poza wspomnianą monografią Adama Regiewicza, także następujące publikacje: *Teoretycznie o muzyce* Mikołaja Marceli i Grzegorza Olszańskiego (2020), *Rap to nie zabawa już. Obrzeża genologii, czyli gatunki literackie obecne w tekstach polskich twórców hip-hopowych* Tomasza Florczyka (2020), *Tu jest taka tradycja, ja to wszystko dziedzicę... Tradycje literackie i kulturowe w tekstach polskiej sceny muzycznej XX i XXI w.* Adama Regiewicza i Macieja Szargota (2021). Nadmienić też warto, że w ubiegłym roku problematyce *song studies* poświęcono dział tematyczny w periodyku „Czas Kultury” (2021), wydana została również publikacja wieloautorska zatytułowana *Song Studies. Poetyka i polityka wytwarzania piosenki* pod redakcją Waldemara Kuligowskiego i Pawła Tańskiego (2021).

Ponadto opublikowane zostały niedawno tomy powiązane tematycznie z muzyczną kulturą popularną i piosenką traktowaną jako przedmiot badań humanistycznych. Mowa w tym miejscu o ciekawej analizie lingwistyczno-kulturowej fenomenu disco polo, autorstwa Bogusława Skowronka i Natalii Zborowskiej (2021), a także o kulturoznawczej pracy *Muzyczne przygody gustu ludowego. O społecznym funkcjonowaniu polskiej muzyki popularnej po 1956 r.* Mirosława Pęczaka (2021), w której również podjęto zagadnienia związane z tak zwaną muzyką chodnikową. W minionych tygodniach ukazała się też książka wieloautorska *Żywioły i ideologie w narracjach muzyki metalowej* (2022). Ten oczywiście przekrojowy i niepełny wykaz ostatnich publikacji z zakresu muzykoznawstwa pokazuje jednak, że w Polsce coraz dynamiczniej rozwija się akademicka refleksja nad kulturą muzyki popularnej. Należy podkreślić, że uniwersyteckie analizy nie obejmują już wyłącznie muzyki rockowej (i jej kontekstów), ale koncentrują się także na innych gatunkach, scenach i kodach muzyczno-kulturowych. Dzięki tak zakrojonym wieloaspektowym i różnokierunkowym badaniom w Polsce zaczęły z powodzeniem rozwijać się muzykoznawcze subdyscypliny, znane w anglojęzycznej nomenklaturze jako *rock studies*, *metal studies* czy *hip-hop studies*.

Powracając do cyklu wydawniczego Głośne Pióra, warto zauważyć, że do sztandarowych miast, w których prowadzone są prace badawcze nad kulturą muzyki popularnej, to jest między innymi Torunia, Poznań, Opola, Kraków czy Warszawa, dołącza za sprawą wspomnianej serii Częstochowa. Autorzy publikacji szczególną uwagę poświęcają (ko)relacjom piosenki z literaturą. Adam Regiewicz w swej klarownie skomponowanej pracy zauważa, że „piosenki oddziałują na literaturę, inspirując tematycznie (co słyszalne jest na poziomie semantyki) albo stając się pretekstem do budowania fabuły poprzez intertekstualne nawiązania. Wielu autorów przyznaje się do łączenia procesu słuchania z aktem kreacji literackiej” (Regiewicz 2020: 13). Badacz podkreśla, że muzyka popularna stała się dzisiaj istotnym tematem literackim, w perspektywie między innymi antropologii codzienności analizuje również ważny, a często pomijany obszar związany z symboliką instrumentów, które wielokrotnie stanowiły temat tekstów literackich. Regiewicz stwierdza: „zmieniające się wraz z muzyką popularną instrumentarium każe przywrócić się nowym rekwizytom muzycznym: gitarze, perkusji, samplerowi, syntezatorowi, ich brzmieniom,

funkcjonowaniu w życiu muzycznym, kulturalnym, społecznym, wreszcie domowym. Interesuje mnie ich funkcja, znaczenie materiału i dźwięku w budowaniu emocji, psychologii postaci, obrazu środowiska” (Regiewicz 2020: 17). *Głośne pióra* to książka, która ze względu na podjętą tematykę, szeroki dobór zróżnicowanego materiału badawczego i przystępny styl może zainteresować przedstawicieli różnych dyscyplin akademickich, mieszczących się w obszarze współczesnej humanistyki, szczególnie zaś osoby studiujące polonistykę, dla których opracowanie stanowiłoby świeżą perspektywę recepcji współczesnej literatury.

W pracy wydanej w 2021 roku Adam Regiewicz wraz z Maciejem Szargotem uważnie omawiają wybrane teksty utworów polskich twórców muzycznych, badając szczególnie kwestię obecności tradycji literackich w analizowanych kompozycjach. To praca, która jasno wpisuje się w rozwijany w ostatnich latach obszar *song lyrics studies*. Docenić warto podjęcie tematu twórczości tekstowej Wojciecha Waglewskiego (rozdział *Przedśpiew Waglewskiego*). Wydaje się, że działalność artystyczna założyciela Voo Voo mogłaby stanowić przedmiot odrębnej, obszernej rozprawy akademickiej, interesującej zarówno z muzykologicznej, kulturoznawczej, medioznawczej, jak i literaturoznawczej perspektywy. Materiału badawczego w tym wypadku nie brakuje, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że artysta jest ciągle bardzo aktywnym zawodowo muzykiem.

W książce o dość prowokacyjnym, szczególnie dla teoretyków muzyki, tytule *Teoretycznie o muzyce* Mikołaj Marcela i Grzegorz Olszański prezentują poznawczo ciekawe, choć tematycznie rozproszone wariacje na temat muzycznej kultury i jej kontekstów (m.in. twórczość Lady Gagi, Stanisława Barańczaka, Synów czy konteksty żałoby po śmierci Michaela Jacksona). (Pop)kulturowe zjawiska analizowane są jednak w sposób nieszablonowy i odważny, autorzy odwołują się do bogatej literatury przedmiotu z zakresu filozofii, socjologii, antropologii, kulturoznawstwa i literaturoznawstwa (m.in. do koncepcji Barthes’a, Baudrillarda, Baumana, Freuda, Kristewej czy Žižka).

W serii *Głośne Pióra* opublikowana została także podoktorska książka Tomasza Florczyka, polonisty i badacza muzyki popularnej. To ważna praca dla rozwoju krajowej piosenkologii, ale przede wszystkim rodzimego wariantu *hip-hop studies*, ciągle bowiem brakuje w Polsce akademickich seminariów i cyklicznych konferencji poświęconych kulturze hip-hopowej. Florczyk wnikliwie analizuje wybrane polskie narracyjne teksty hip-hopowe, trafnie wykorzystując narzędzia metodologiczne z zakresu między innymi studiów kulturowych, „genologii multimedialnej” (Balcerzan 2000), muzykoznawstwa oraz komparatystyki intermedialnej. Należy dodać, że książka *Rap to nie zabawa już* została opatrzona atrakcyjną wizualnie, spójną tematycznie okładką. Cała omawiana seria wydawnicza, co warto nadmienić, prezentuje się korzystnie od strony edytorskiej.

W ostatnich latach dostrzec zatem można wyraźny rozwój studiów nad kulturą muzyki popularnej prowadzonych w obrębie różnych dyscyplin lokowanych w obszarze dziedzin nauk humanistycznych i społecznych. Zjawiskom, gatunkom, stylom, konwencjom, działalności artystycznej, medialnej i promocyjnej, a także tekstom i formom utworów słowno-muzycznych poświęcane są monografie autorskie, prace zbiorowe, jak również numery tematyczne cenionych czasopism naukowych.

Powstają też inspirujące serie wydawnicze, czego dobrym przykładem są zainicjowane w Częstochowie Głośne Pióra. Te wszystkie działania budzą nadzieję na dalszy znaczący rozkwit krajowego muzykoznawstwa.

Bibliografia

- Balcerzan Edward. 2000. W stronę genologii multimedialnej. W: *Genologia dzisiaj*. Włodzimierz Bolecki, Ireneusz Opacki (red.). Warszawa. 86–101.
- Barańczak Anna. 1983. *Słowo w piosence. Poetyka współczesnej piosenki estradowej*. Wrocław.
- Czas Kultury. 2021. Nr 3(210). 6–104.
- Florczyk Tomasz. 2020. Rap to nie zabawa już. Obrzeża genologii, czyli gatunki literackie obecne w tekstach polskich twórców hip-hopowych. Częstochowa.
- Gajda Krzysztof. 2017. Szarpidruty i poeci: piosenka wobec przemian społecznych i kulturowych ostatnich dekad. Poznań.
- Hejmej Andrzej. 2008. *Muzyka w literaturze. Perspektywy komparatystyki interdyscyplinarnej*. Kraków.
- Hejmej Andrzej. 2012. *Muzyczność dzieła literackiego*. Toruń.
- Kiec Izolda. 2013. *W szarej sukience? Autorki i wokalistki w poszukiwaniu tożsamości*. Warszawa.
- Kurkiewicz Marek. 2019. *Dźwięki w słowach, słowa na tle dźwięków: o korelacjach akustyczno-tekstowych w literaturze i muzyce*. Bydgoszcz.
- Łuszczkiewicz Piotr. 2009. *Piosenka w poezji pokolenia ery transformacji 1984–2009*. Poznań.
- Maleszyńska Joanna. 2013. *Apologia piosenki: studia z historii gatunku*. Poznań.
- Marcela Mikołaj, Olszański Grzegorz. 2020. *Teoretycznie o muzyce*. Częstochowa.
- Muzyka w literaturze. Antologia polskich studiów powojennych*. 2002. Andrzej Hejmej (red.). Kraków.
- Nowe słowa w piosence. Źródła. Rozlewiska. 2017. Magdalena Budzyńska-Łazarewicz, Krzysztof Gajda (red.). Poznań.
- Pęczak Mirosław. 2021. *Muzyczne przygody gustu ludowego. O społecznym funkcjonowaniu polskiej muzyki popularnej po 1956 r.* Warszawa.
- Pierzchała Piotr. 2016. *Polska piosenka pop jako tekst w tekście kultury. Na przykładach z pierwszej dekady XXI wieku*. Katowice.
- Polska w piosence (1989–2019)*. 2020. Krzysztof Gajda, Małgorzata Chrzastowska (red.). Poznań.
- Regiewicz Adam. 2020. *Głośne pióra. Obecność muzyki popularnej we współczesnej literaturze polskiej*. Częstochowa.
- Regiewicz Adam, Szargot Maciej. 2021. *Tu jest taka tradycja, ja to wszystko dziedzicę... Tradycje literackie i kulturowe w tekstach polskiej sceny muzycznej XX i XXI w.* Częstochowa.
- Skowronek Bogusław, Zborowska Natalia. 2021. *Disco polo. Analiza lingwistyczno-kulturowa*. Kraków.
- Song Studies*. 2021. *Poetyka i polityka wytwarzania piosenki*. Waldemar Kuligowski, Paweł Tański (red.). Poznań.

Tański Paweł. 2016. Nowe sytuacje polskiego rocka. Teksty, głosy, interpretacje. Poznań.

Tański Paweł. 2021. Głosy i performanse tekstów. Literatura – piosenki – ciało. Toruń.

Traczyk Michał. 2009. Poezja w piosence: od Tuwima do Świetlickiego. Poznań.

Żywioty i ideologie w narracjach muzyki metalowej. 2022. Jakub Kosek (red.). Kraków.